

Vyjádření školitele studentky Kestriny Pezy k průběhu studia a k disertační práci

ŘÁD BEKTÁŠÍJA A JEHO VÝVOJ NA BALKÁNĚ

předkládané v roce 2024

na Ústavu etnologie a středoevropských a balkánských studií

I. HODNOCENÍ CELÉHO DOKTORSKÉHO STUDIA

Plnění studijních povinností v rámci celého studia

Doktorandka plnila své povinnosti v průběhu celého svého studia vždy řádně a včas, za soustavného kontaktu se školitelem. Jediný posun, ke kterému oproti původnímu plánu došlo, byl způsoben mateřstvím. Komparativně vzato je samo o sobě ocenění hodné, že i v roli maminky se doktorandka ke svým studijním povinnostem vrátila a studium bez průtahů dokončila. Nad rámec svých studijních povinností (a také zdarma, neb předpisy UK znemožňovaly honorovat výuku doktorandům) se v roce 2019/2020 s úspěchem zhostila vedení celosemestrálního kurzu *Dějiny albánského národa* (AET100195). Za zcela mimořádné, až unikátní, pak považuji, že se doktorandce podařilo v průběhu studia publikovat odbornou monografii *Řád bektášija a další mystické řády u albánského obyvatelstva na Balkáně* (2020) v prestižním brněnském nakladatelství Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), která byla mj. též kladně recenzována v odborném tisku.

Studijní (především zahraniční) pobyty

- a) říjen 2019 – studijní pobyt za účelem získání písemných materiálů z archívu albánské tajné policie (Úřad pro informování o spisech tajné policie / AIDSSH – Autoriteti për Informimin mbi Dokumentet e Ish-Sigurimit të Shtetit)
- b) srpen 2020 – studijní pobyt ve Světovém centru bektášije v Tiraně (Kryegjyshata Botërore Bektashiane)
- c) srpen 2021 studijní pobyt ve Světovém centru bektášije v Tiraně (Kryegjyshata Botërore Bektashiane)

Publikační činnost

a) Odborná monografie

Peza, Kestrina. 2020. *Řád bektášija a další mystické řády u albánského obyvatelstva na Balkáně*. Brno: CDK, 155 s. ISBN 978-80-7325-511-4.

b) Kapitola v kolektivní monografii / spoluautorství kolektivní monografie

Peza, Kestrina. 2017. Šíření islámu u albánského etnika na Balkáně: řád bektášija a jeho nejdůležitější misionář na Balkán. In: Mirjam Moravcová – Dana Bittnerová et al.

Etnické komunity – Hrdinové, šibalové, antagonisté Balkánu. Praha: FHS UK, str. 243-258; ISBN. 978-80-7571-002-4.

b) Odborná studie

Peza, Kestrina. 2021. Rozmach Islámu na Balkáně — řád Bektášija. *Studia Ethnologica Pragensia* (2): 26-56. ISSN: 2336-6699.

c) Rozhovor

O Albánii a učení bektášija; info.cz: <https://www.info.cz/podcasty/maxim-pavla-vondracka/kestrina-peza-podcast>

d) Překlady

Hejkalová, Markéta. 2013. *Një kosovar në jetën time*. Priština: OM.

Žuchová, Svetlana. 2019. *Imazhe nga jeta e M-së*. Albas.

d) Populárně naučné příspěvky

Peza, Kestrina. *Evropský rozměr sporu o albánskou identitu*, Právo, srpen 2011

Peza, Kestrina. *Albánie na cestě do Evropy*, Kulturní noviny, září 2011

Peza, Kestrina. *Od bojovných janičárů k duchovnímu smíru*, Kulturní noviny, září 2011

Peza, Kestrina. *Stručná historie albánštiny s důrazem na slovníkové publikace*, Tlumočník, prosinec 2011

Peza, Kestrina. *Albánci a jejich náboženství v kontextu s tlumočením*, Tlumočník, červen 2012

Peza, Kestrina. *Pokročilé porozumění Islámu v Albánii*, Urtësia, 2012

Peza, Kestrina. *Stoleté výročí albánského státu*, Kulturní noviny, listopad 2012

Peza, Kestrina. *Albánie: Od 1912 do 2012*, Kulturní noviny, listopad 2012

Peza, Kestrina. *Kosovo: Země Albánců, či Srbů?* Kulturní noviny, únor 2013

Peza, Kestrina. *Lidé odjinud, Přítomnost*, duben 2016

Výuka (FF UK)

2019/2020 – Dějiny albánského národa (AET100195); podíl na výuce: 100%

Ocenění

Vyznamenání policejního prezidenta za tlumočnický a překladatelský přínos v rámci tlumočení a překládání pro Národní protidrogovou centrálu (bude uděleno 7. 11. 2024)

II. CELKOVÉ ZHODNOCENÍ DISERTAČNÍ PRÁCE

[Cílem školitelova vyjádření k disertaci není podat zevrubný posudek, ale pouze stručně práci a úroveň jejího zpracování charakterizovat a okomentovat z osobní perspektivy školitele].

Téma a struktura práce

Tématem práce, a o tom nemůže být pochyb, je šíitský řád bektášija, patřící k islámskému súfismu, jeho charakter a vývoj na Balkáně, především pak v (současné) Albánii, resp. mezi Albánci. Cílem práce bylo co možná komplexní představení řádu bektášija, jak v historické perspektivě, tak s ohledem na jeho proměny v tomto a minulém století. Zvolené téma je tak prezentováno jak v náboženském kontextu islámu, tak v areálovém či spíše geopolitickém kontextu Balkánu, dějinně pak především v souvislostech Osmanské říše a jejích nástupnických států. Uvedenému cíli odpovídá rozvrh práce, její členění a postup výkladu. Zatímco s ohledem na její skladbu a další formální ohledy práce nijak nevyčnívá,

resp. udržuje dobrý standard, co se týče zvoleného tématu, tak pomineme-li jiné práce její autorky K. Pezy, pak v tuzemském kontextu jen stěží najdeme srovnatelný, resp. vůbec jakýkoli tematicky spřízněný text (na který by šlo např. navazovat). Jinak řečeno, výzkumy a publikační výstupy K. Pezy věnované řádu bektášija, k nimž již možno řadit i předloženou dizertační práci, představují u nás vpravdě průkopnické počiny. V případě dizertační práce *Řád bektášija a jeho vývoj na Balkáně* šlo tedy o svého druhu průzkum bojem; pokud se tak snad i stalo, že práce není ve všech ohledech dokonalá, lze to, mám za to, přičíst dílem právě této okolnosti; jít na zteč v první linii zkrátka není bez rizika.

Hodnocení úrovně zpracování tématu

Jedním z hlavních zdrojů dat dizertační práce K. Pezy byl terénní výzkum, tedy studium fenoménu řádu bektášija přímo na místě, mezi jeho příslušníky a dalšími zainteresovanými osobami, resp. institucemi a jejich představiteli. To dává práci velký punc autenticity a v metodologické rovině sběru dat ji to situuje do proudu prací, založeného Bronislawem Malinowským. A tak je to dobře, sluší se dodat. Šlo by možná namítnout, že rubem uvedeného ocenění hodného metodologického akcentu je o něco slabší kontextualizace vlastního výzkumu a jeho výsledků do aktuální odborné (cizojazyčné) literatury. A snad tomu tak i opravdu je. Jistě by bylo ideální, kdyby dizertační práce bezezbytku vytěžila veškeré dostupné zdroje, publikované i archivní, a současně byla založena na dlouhodobém terénním výzkumu. Jenže nežijeme v ideálním světě. Čas pro doktorské studium není neomezený a doktorand je tak mnohdy postaven před nutnost volit, přičemž volba znamená vybrat něco na úkor něčeho jiného. Právě tak je, domnívám se, třeba nahlížet i jistou dílčí nevyváženost dizertační práce K. Pezy, pokud jde o její zdroje a jejich využívání. A je tu i jiný, a mám za to, že podstatný ohled, který volbě K. Pezy dává takřkajíc za pravdu, resp. činí ji pochopitelnou a rozumnou – texty, zejména pak publikované práce tu budou, i když my a naši informátoři už tady nebudeme. A o to jde – nezbyvá-li antropologovi či etnologovi, než volit, pak to, že upřednostní informátory a vlastní výzkum před studiem literatury dává smysl. Jinak řečeno, naše volby je třeba vidět v kontextu (a to kontextu *emickém*, je třeba dodat), jedině tak jim můžeme porozumět.

Pokud se od zdrojů přesuneme ke zpracování, pak nelze než konstatovat, že práce K. Pezy je převážně deskriptivní. Nu, a proč by nebyla. I když bývaly doby, kdy jsem měl za to, že deskripce je takřkajíc málo a jako taková nestačí, je třeba si připustit a uznat, že deskripce je v obecné poloze především prostředek. A jako prostředek se k něčemu hodí více, k něčemu méně – vždy podle toho, oč člověk usiluje a čeho se snaží dosáhnout. A strom se tak pozná podle ovoce. Pokud bylo cílem dizertační práce K. Pezy představit v souvislostech fenomén řádu bektášija, a pokud byla jednou z hlavních linek její práce linka historická, je deskripce v zásadě dobrou volbou. Navíc, práce K. Pezy není samozřejmě pouze a výhradně popisná, byť nějakou zvláštní interpretační akrobacii bychom v ní hledali spíše marně. Jak jsem ale už napsal, to samo o sobě nelze považovat za mínus či za doklad toho, že daná práce trpí nějakým zásadním nedostatkem.

Disertační práce ve vztahu k osobnosti doktoranda

Je nasnadě a zřejmé, že mezi osobností doktorandky a tematikou práce existuje poměrně úzká vazba, neboť předmět zájmu práce je situován do země původu doktorandky – Albánie. Tato (vědomá a reflektovaná) volba tématu s sebou nesla řadu nesporných výhod, neboť v nejednom ohledu doktorandka již při nástupu do studia a před zahájením výzkumu disponovala řadou klíčových a nepominutelných kompetencí, které by jiný výzkumník/autor musel teprve nesnadno a zdlouhavě získávat. Jde samozřejmě především o albánský jazyk, neméně ovšem též o obeznámenost s kulturním, politickým a dějinným kontextem; a v neposlední řadě též o osobní kontakty všemožného druhu. V užším ohledu,

tedy ve vztahu k řádu bektášija, který je v obecné poloze hlavním tématem předkládané dizertační práce, nebudu nejspíš daleko od pravdy, když uvedu, že se jedná o srdeční záležitost K. Pezy. Jen těžko bychom u nás hledali autora, který se tematizaci fenoménu řádu bektášija věnuje déle a systematictěji, než právě K. Peza. Její záběr přitom sahá od rozhlasových rozhovorů, přes populárně naučné články, až po odbornou monografii. Že se dané téma rozhodla zpracovat i ve formě dizertační práce je tak nejen pochopitelné, ale i na zcela místě. Snad ale právě tato osobní angažovanost autorky, která byla tím, co hnalo práci i výzkum vpřed, stojí také za tím, že v textu se na některých místech objeví tvrzení, která jsou do jisté míry podbarvena spíše emocionálně; jde o všem jen o výjimky, které jsou právě v uvedeném kontextu v zásadě pochopitelné (což je vysvětlení, nikoli omluva, o chybu jde, na druhou stranu jde ale také o hezký důkaz, že práci nepsala AI).

III. DOTAZY K OBHAJOBĚ

- a) Proč jste se rozhodla ve své práci soustředit více na terénní výzkum než na literaturu?
- b) Z čeho usuzujete, že je z celkového počtu muslimů v Albánii 30-40% bektášijové?
- c) Poslední dobou rezonuje ve světových a českých médiích vyjádření albánského ministerského předsedy Rama při jeho projevu v OSN, že chce v Tiraně zřídit „islámský Vatikán“ – suverénní stát pro súfijský řád bektášija. Jaký by to dle Vašeho názoru měl mít dopad na bektášijský řád?

IV. ZÁVĚR

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako *prospěla*

14. 10. 2024

doc. PhDr. Marek Jakoubek, Ph.D., Ph.D.